

עידו ליבן

בלילה שבין רביעי לחמישי בשבוע שעבר, אירעה מפולת כורכר ענקית במצוק, כמאה מטרים מצפון לאתר אפולוניה, כ-3000 מטרים מצפון לחוף סידינג עלי. מדובר באת המפולת הגדולות שאירעו בשנים האחרונות. "הארגון המרכזי כינס לא רק את החוף, אלא נכבסו כעשרה מטרים לתוך המים", תיאר השבוע דרור עזרא, רכז פרום השדור במפלגת הירוקים. "המפולת הזו אינה הפתעה. בעשור האחרון מתרחשות במקום מפולות, חלקן גדולות מאוד, מדי כמה חודשים. זאת בשל תממ"ט שות החוף בחוף ופגיעת הגלים ישירות במצוק". עזרא תלה את האשמה להתמטטות החוף במרינה שהקימה בעיר עיריית הרצליה. "המרינה לוכדת כמות גדולות של חול ולא מאפשרת לו להניע אל החופים הצפוניים", מסביר עזרא.

רוח החופים של החברה להגנת הטבע, אשר פורסם באפריל האחרון, קובע כי "הארוחה (בלילה) לאורך החופים והמצוקים נמשכת, ריש אף ערדיות להאצה שלה באזורים מסוימים". הרוח מציין שה גושא נחקר במרוצת השנים, ויש כל העברות שנעשו בתחום הצינור על שני גורמים מרכזיים, מעשי ידי אדם, שהביאו לגריעה כמאות החול לאור רך החופים, וכתוצאה מכך להאצה בהליך הטבעי. כריית חול בחופים שהתבצעה עד אמצע שנות ה-60, והקמת מבנים ימיים רבים אשר הסמו את תנועת החול צפונה". עוד נכתב בדוח: "המשדר לאירכות הסביבה, בשיתוף משרד ראש הממשלה וגורמים מקצועיים רבים, החל בגיבוש מסך מודי גנות ארצי, בעלות של כמיליון שקלים, שמטרתו לעצב רפטי התמודדות עם התמטטות המצוק החופי ולגבש קווים למדיניות לאומית בנושא זה". לרבייה של גלית כהן, ראש תחום מדיניות סביבתית במשרד לאיכות הסביבה, המסך יהיה מוכן בתוך שנה, אך "אין זה מונע מעירייה כלשהי לה גיש תכנית להגנת המצוקים לאישור".

עם זאת, לטענתו של תגי יוחנן, סגןל אתר אפולוניה, "המריסה הו לא קשורה למכות של הג לים". הוא מסביר כי להתמטטות המצוק בנקודה זו אחראית מערכת הניקוז שנתרה סמתחם תעש: "שכבת התמרה מופחת מים, והפכת לכבדה ובסופו של רבן המשקל העצום גורם לקריסה". לרבייה, לודימת המים על המשטח העילי של המצוק יש תרומה של "לפחות 50 אחוז" לשחיקתו. אף שישנה האצה, קריסת המצוק, אומר יוחנן, היא תהליך טבעי אשר מתרחש כבר זמן רב, ולראיה, חלקי הוהמה המערכת העתיקה אשר קרסו מראש המי צוק אק חוף הים. "לרעתי, אסור לעשות עם זה שום רבן. החלק העיסרי מהחול שבונה את החוף הוא התמטטות המצוק. אם תעצור את התמטטות המ צוק, תגרום יותר נזק מסכר אסאון ומהמרינה של הרצליה", הוא אומר.

גלישות כורכר קטנות

יוחנן עוקב זה תקופה אחר קריסות המצוק חודע בין היתר גלישות כורכר קטנות יותר באותו מקום בראשית אפריל האחרון. כפברואר אשתקד אירע התמטטות כוז כקרבת מקום, ועשרה חודשים לאחר מכן אירעה התמטטות נוספת למרגלות ביתו של השגריר האמריקני. לאורך התמטטות זו דובר על בניית שובר גלים מצפון למרגלות, על שיתוב את בריחת החול צפונה. בעקבות אותה התמטטות פנה אז חבר הכנסת אילן שלגי אל ראש הממשלה אריאל שרון, בבקשה שיבטט פעולות מידיות להצלת לבית השגריר בחוף הרצליה. "היינו במקום, מתחם מצוק הכורכר בחוף האמריקני בסוף השבוע, וראיתי את לבית השגריר ההתמטטות", תבן אז שלגי. "אין ספק כי אילו חול בני אדם בחוף בעת ההתמטטות היה נגרם אסון". עוד הוסיף "בעבר היה חוף מוגדר ונבנוע כנישה לאורך הנמל העתיק, ומדי פעם נפרצה הגדר על ידי מטיילים. בעת היא פשוט נעלמה... למבר סכנת חיים האמיתית במקום, ראוי גם לוכד את חשיבותו ההיסטורית והתרבותית של האתר".

בעקבות מספר התמטטויות שאירעו בקטע החוף שמצפון לאפולוניה במהלך אביב 2004, הן מפולת גדולה במיוחד בסוף מאי באותה שנה, הוד לט במשרד התינוך לרענן המונט האוסית טיולי תלמידים בקטע חוף זה - הנחיה אשר ניתנה עשר שנים קודם לכן. ואולם בהתמטטות מצוק הכורכר, מאות מטרים מצפון לאפולוניה ביוני 2003, נקברו שתי נעירות שנתו למרגלותיו. השתיים חולצו במצב בינוני ופוננו לבית חולים. ב-1988 נדרג דייג לאתר שנקבר תחת מפולת כורכר במקום.

תכנית רעיונית

פתרונות לשיקום החופים בודרצליה, כמו גם במקומות אחרים לאורך החוף בישראל, נבחרים זה שנים. בנובמבר האחרון אישרה הוועדה לשמירת הסביבה החופים במשרד הפנים את התכנית הרעיונית לשיקום חופי הרצליה שהגישה העירייה. "הי רועה אף סיירה בשטח ובקשה הצנת נתונים נוספים מעיריית הרצליה", מסרה כהן. "עיריית הרצליה טרם הציגה את הנתונים המבוקשים". התכנית שהגישה העירייה גובשה על ידי צוות מקצועי ובכיסיה עומדת הקמת שני שוברי גלים ממוכנים מדרום לאפולוניה, ובחופים הצפוניים הונת חול מלאכותית, שמקורה בעירמת החול שבע רף המרינה. בעניין עלות הפרויקט אומר אודי דוין, מנהל היחידה לאיכות הסביבה בעיריית הרצליה, "אנחנו מרכיבים על מיליון חצי שקלים עבור התכנון המפורט 16 מיליון שקלים לביצוע הפרויקט". האולם במכתב שהעבירו נציגי מפלגת הירוקים ליו"ר הוועדה, אדריכל שמאי אסיף, במאי 2005,

טענו כי הצבת שוברי הגלים המטובעים היא מהלך מבלי שנעשה ניסור של תנועת החול בחוף, וקראו לוועדה לנקוט טיפול הדרגתי.

במגמת הידרדרות

לחוף אפולוניה, טוען יוחנן, פתרון הונת החול המי לאכתית אינו מתאים. "החוף צר מסיבות אחרות, שאחת מהן לא קשורה במרינה", הוא אומר. "ישנם צילומי אוויר שמראים שאפולוניה המיד היתה חוף סלעי וצר. אחרת הצלבנים לא היו בנוים שם את הני מל".

בספטמבר 2003 צורפה אפולוניה לרשימת 100 האתרים המאוימים ביותר בעולם של ה - World Monument. בראשית פברואר 2004 ערכה ועדת התינוך והתרבות בכנסת סיור באתר, על מנת לקדם את הפתרון לסכנת התמטטות המצוק המכונה "בוהן אפולוניה". באותו מעמד הביע מנכ"ל רשות העתיקה, שוקה ורופא, חשש כי ישראל עלולה להתבצע על ידי גורמים בינלאומיים אם ייגרם לאתר נזק.

בעקבות סיור שערך במקום חודש לאחר מכן, כתב הגיאולוג הנגרסי, רם בן דוד, בחוות דעתו כי עד לביצוע העבודות לשימור המצוק "מומלץ למנוע תנועת מטיילים בבסיס מצוק זה". באוקטובר 2004 קיבלה ראש עיריית הרצליה, יעל גרמן, את המלצתה של ועדה לבריכת הנושא בראשותו של חיים פלד, ההחליטה על התחלת יישום תכנית להגנה על בסיס מצוק אפולוניה. לפי תכנון ראשוני של המהנדס הר מי, אינג' לאונרדו סטרלה, אמור להיבנות "קדיים, מבנה שבבסיסו אנבנים במשקל עשרה קילוגרמים כל אחד, ועליהן סלעים בני טון". לרבי יוחנן, מבוטס הרעיון על קדי אנבנים קרום שיהו צמוד למצוק, במט לה למנוע את שחיקתו. הקיר המודרני אמור להיות מוקם על קטע חוף באורך מאה מטרים, מדרום לנמל אפולוניה, אך לטענתו של יוחנן, הן שטרלר הן כן רוד גורסים כי אף שמדובר בפתרון טוב, הוא מחייב לתת גם פתרון לניקוז העילי על פני המצוק, "כדי שהמים לא יילגו עליו ויגרמו לקריסות אחרות". עלות הפרויקט נאמדת בכשלושה מיליוני שקל לים ועדיין לא ברור מה יהיו מקורות מימנו. "אפשר

לצאת עם זה לדרך", אומר יוחנן. "וצריך הסכמה מודל טוב מזה. המשדר רוצה תסקיר השפעה על הסביבה, שייקח המשישש שנים, אבל בקצב הזה, עד של השר לאיכות הסביבה, גרעון עזרא, ומנכ"לית משרדו, ר"ד מיקי הרן, בחודש אפריל, ביקשה גרמן שיפעלו כדי לקדם את התכנית. "אם המצוק יפול, תהיה זו נושה וכלימה למדינת ישראל", היא אמרה, "מה עוד שמדובר באתר היסטורי בעל ערך עולמי". "עיריית הרצליה רואה בשימור אפולוניה משימה ראשונה במעלה", מסר רובר העירייה, אילן פי"לר, "ולפיכך הגישה למשרד לאיכות הסביבה ולמשרד הפנים תכנית להקמת קדיים שיתמוך במצוק וימנע את שחיקתו על ידי הגלים. העירייה גם לקחה על עצמה למצוא את המימון לפרויקט, אך הוא עדיין מתעכב משום שהאזורים הנגרדי שים לא התקבלו ממשרדי הממשלה".

דובר רשות הטבע והגנים, אמנון נחמיאס: "רשות הטבע והגנים רואה צורך להגן על המצוק רק באזורים בהם קיימת סכנה לפגיעה בערכים ייחודיים - אתרי עתיקות כדוגמת אפולוניה. חוף אפולוניה טובל ממידה פחותה של מפולות עקב שרידי הנמל העתיק המגינים על המצוק בקטע זה, עיקר ההתמטטויות מתרחשות מצפון לאתר אפי ליוניה. רשות הטבע והגנים יחד עם עיריית הרצליה הונת חול המשרד לאיכות הסביבה החלו בתכנון פתרון להגנה פיזית על המצוק בקטע שמול חופי אפולוניה, המימון הכולל יגיע לכשני מיליון וחצי שקל לים ויגן על קטע קצר בלבד. אין בהגנה פיזית כדי לספק פתרון לבעיית התמטטות המצוקים בארץ. הפתרון הראוי הוא הפתרון שנתן הטבע - לאפשר תנועת חול חופשית צפונה, חול המשמש כמגן טבעי מפני הגלים".

"המשדר לאיכות הסביבה, בשיתוף עם רשות הטבע והגנים, הגיעו להסכמות באשר לאופן בו יגן על המצוק", נמסר ממשרד זה. "אנו רואים חשיבות רבה בהגנה על מצוק אפולוניה בשל הערך כים התרבותיים הרבים שלו. על פי המשדר לאייכות הסביבה, אין כל מניעה לבצע את התכנית הזו".

דרך הים

לאורך החוף עובר גם קטע משבול ישראל

לאורך החוף, למרגלות המצוק הפירן, עובר גם קטע משבול ישראל. בקיץ 2004 הוחלט לסמן בנוסף תוואי עוקף של הש תהיה זו נושה וכלימה למדינת ישראל", היא אמרה, "מה עוד שמדובר באתר היסטורי בעל ערך עולמי". "עיריית הרצליה רואה בשימור אפולוניה משימה ראשונה במעלה", מסר רובר העירייה, אילן פי"לר, "ולפיכך הגישה למשרד לאיכות הסביבה ולמשרד הפנים תכנית להקמת קדיים שיתמוך במצוק וימנע את שחיקתו על ידי הגלים. העירייה גם לקחה על עצמה למצוא את המימון לפרויקט, אך הוא עדיין מתעכב משום שהאזורים הנגרדי שים לא התקבלו ממשרדי הממשלה".

דובר רשות הטבע והגנים, אמנון נחמיאס: "רשות הטבע והגנים רואה צורך להגן על המצוק רק באזורים בהם קיימת סכנה לפגיעה בערכים ייחודיים - אתרי עתיקות כדוגמת אפולוניה. חוף אפולוניה טובל ממידה פחותה של מפולות עקב שרידי הנמל העתיק המגינים על המצוק בקטע זה, עיקר ההתמטטויות מתרחשות מצפון לאתר אפי ליוניה. רשות הטבע והגנים יחד עם עיריית הרצליה הונת חול המשרד לאיכות הסביבה החלו בתכנון פתרון להגנה פיזית על המצוק בקטע שמול חופי אפולוניה, המימון הכולל יגיע לכשני מיליון וחצי שקל לים ויגן על קטע קצר בלבד. אין בהגנה פיזית כדי לספק פתרון לבעיית התמטטות המצוקים בארץ. הפתרון הראוי הוא הפתרון שנתן הטבע - לאפשר תנועת חול חופשית צפונה, חול המשמש כמגן טבעי מפני הגלים".

"המשדר לאיכות הסביבה, בשיתוף עם רשות הטבע והגנים, הגיעו להסכמות באשר לאופן בו יגן על המצוק", נמסר ממשרד זה. "אנו רואים חשיבות רבה בהגנה על מצוק אפולוניה בשל הערך כים התרבותיים הרבים שלו. על פי המשדר לאייכות הסביבה, אין כל מניעה לבצע את התכנית הזו".

עידו ליבן, נטי פינגב

מה שהיה, מה שיהיה

למפולות מהמצוק יש מספר סיבות: 1. המשקל, המצוק כבר. 2. זרימת מים על המצוק גורמת לשחיקה. 3. חוסר זרימת חול צפונה, בין השאר בגלל המרינה, מה שהופך בתהליך ארוך את רצועות החוף לצרות יותר וגורם לכך שהגלים יכו במ צוק.

באזורים אחרים של חופי הרצליה יש רצועות חוף רחבות יותר, אבל גם כאן בעתיד רחוק יותר תהיה קיימת סכנה למצוק. עד עתה אירעו לא מעט מפולות. להלן המרכוזיות שבהן:

1. באביב 2004 אירעו מספר התמוטטות ויות בקטע החוף שמצפון לאפולוניה, בהן מפולת גדולה במיוחד בסוף מאי.
2. בהתמטטות מצוק הכורכר, מאות מטרים מצפון לאפולוניה ביוני 2003, נקברו שתי נעירות שנתו למרגלותיו. הש תיים חולצו במצב בינוני ופוננו לבית חר לים.
3. בינואר 1988 נדרג רייג לאתר שנקבר תחת מפולת כורכר במקום.
4. בחודש אפריל השנה תועדו מספר המפולת האחרונות.
5. בפברואר אשתקד אירעה התמוטטות כוז.
6. בדצמבר האחרון אירעה התמוטטות נוספת למרגלות ביתו של השגריר האמריקני, בחוף חוף השרון.
7. בסוף השבוע האחרון אירעה מפולת רצינית באזור אפולוניה.